

Ольга ЗОЗУЛЯК

ORCID:0000-0002-6108-4442

Юлія ПАРУТА

ORCID:0000-0001-6260-5329

ПОНЯТТЯ ТА КВАЛІФІКУЮЧІ ОЗНАКИ НЕПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ТОВАРИСТВ У ЦИВІЛІСТИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

УДК 347.191

Постановка проблеми. Феномен непідприємницьких товариств як різновиду юридичних осіб в різні періоди розвитку цивілістики викликав та продовжує викликати непересічний інтерес та увагу дослідників проблем приватного права, а самі непідприємницькі товариства виступають основою стійкості українського громадянського суспільства та здійснюють захист найрізноманітніших суспільнокорисних та приватнокорисних інтересів людини і громадянина.

Особливо стрімко значущість непідприємницьких товариств в українському суспільстві зросла в період дії воєнного стану в Україні. Так, громадські об'єднання як різновид непідприємницьких товариств в умовах теперішніх викликів займаються діяльністю, спрямованою на здійснення та захист прав і свобод, задоволення економічних, соціально-культурних, гуманітарних та інших інтересів внутрішньо переміщених осіб, військовослужбовців та їх родин, ветеранів та інших категорій громадян. При цьому позитивним є те, що динаміка створення громадських об'єднань з моменту повномасштабного вторгнення не тільки не зменшилась, а навпаки - збільшилась. Підтвердженням цього є відповідна статистична інформація, наприклад, за даними Держстату станом на 2022 рік кількість громадських об'єднань в Україні становила 96 543 організації, у 2023 році було зафіксовано їхнє збільшення до загальної кількості у 99 556 організацій, а в 2024 році відбувся приріст громадських об'єднань до позначки у 104 483 організації [1].

Наведене свідчить про потребу посиленої уваги законодавця до регламентації різних аспектів діяльності непідприємницьких товариств. Загалом аналіз вчення про непідприємницькі товариства дозволяє стверджувати, що ця сфера наукового пізнання є доволі освоєною, адже на сьогодні до певної міри є усталеними погляди цивілістів щодо мети діяльності таких товариств, їх місця в системі юридичних осіб, характеристики цивільної правосуб'єктності та інших елементів цивільно-правового статусу.

Науковий інтерес щодо зазначених суб'єктів цивільних правовідносин підсилюється у світлі здійснення напрацювань, спрямованих на рекодифікацію ЦК України, адже юридичні особи є одними із тих суб'єктів, щодо яких пропонується внесення відповідних змін. Утім, як слушно зауважують вітчизняні дослідники проблем приватного права І. В. Спасибо-Фатєєва [2] та В. В. Кочин [3], питання відносно змін в оновленому ЦК України щодо непідприємницьких юридичних осіб потребують додаткових досліджень та напрацювань.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що у цивілістичній доктрині вивченню непідприємницьких товариств приділяється значна увага. Відтак, теоретичним підґрунтями даної статті стали наукові доробки А. В. Зеліско, В. В. Кочина, В.В. Кузик, В. Ф. Піддубної, Т. В. Спасибо-Фатєєвої та ін.

Мета статті. Попри те, що стосовно непідприємницьких товариств уже проведено немало наукових розвідок, як в частині дослідження загальних засад функціонування даного виду юридичних осіб, так і щодо окремих видів непідприємницьких товариств питання, які пов'язані із визначенням поняття та ознак останніх і надалі залишаються актуальними. Саме тому метою даної статті є аналіз підходів щодо розуміння поняття та ознак непідприємницьких товариств у приватноправовій доктрині та національному законодавстві.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи питання поняття та ознак непідприємницьких товариств, перш за все, варто звернути увагу на еволюцію правового регулювання щодо вказаних суб'єктів. Для того, щоб краще зрозуміти, яким чином відбувалося становлення нормативної регламентації статусу не-

підприємницьких товариств проаналізуємо етапи розвитку законодавства про непідприємницькі товариства, які беруть свій початок із проголошення незалежності України:

1) 1991 – 1996 р.р. – період, який характеризується становленням національного законодавства у сфері створення та діяльності окремих непідприємницьких товариств, зокрема громадських об'єднань, товариств споживчої кооперації. Ключовим моментом у межах цього етапу виступає закріплення в рамках Конституції України права на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей, а також право на участь у професійних спілках з метою захисту своїх трудових і соціально-економічних прав та інтересів;

2) 1996 – 2003 р.р. – період прийняття спеціальних законодавчих актів у сфері діяльності окремих непідприємницьких товариств, зокрема, професійних спілок, політичних партій, торгово-промислових палат, об'єднань співвласників багатоквартирного будинку;

3) 2003 р. – по сьогодні – прийняття ЦК України та регламентація у його рамках правового становища непідприємницьких товариств та установ. Окреслений період характеризується становленням та удосконаленням саме цивільно-правового механізму урегулювання відносин за участю непідприємницьких товариств, прийняття спеціальних нормативно-правових актів у сфері найрізноманітніших видів непідприємницьких юридичних осіб [3, с. 14].

Схожу етапність розвитку спеціального законодавства знаходимо у працях дослідників відносин членства у непідприємницьких товариствах, зокрема, ними виділяється:

- перший етап: 1991 – 2004 р.р. – закріплення у спеціальних законодавчих актах, які регулюють статус об'єднань громадян, політичних партій, організацій роботодавців, творчих та професійних спілок, молодіжних організацій; сільськогосподарських

кооперативів, кредитних спілок, споживчих товариств переліку прав та обов'язків членів непідприємницьких товариств та механізму реалізації цих прав;

- другий етап: 2004 – 2019 р.р. – удосконалення інституту членства у непідприємницьких товариствах та участі у підприємницьких товариствах на основі положень Цивільного кодексу України, який на легальному рівні закріпив поділ товариств на підприємницькі та непідприємницькі за критерієм мети їх діяльності; розвиток локальної правотворчості в рамках непідприємницьких товариств шляхом закріплення в установчих документах розширеного переліку членських прав та обов'язків;

- третій етап: 2019 р. – триває до сьогодні - формування судової практики на основі підходу щодо тотожності прав членства у непідприємницьких товариствах та прав участі у підприємницьких; уніфікація процесуальних аспектів у вирішенні спорів, які виникають з членства у непідприємницьких товариствах; посилення наукового інтересу щодо дослідження членських правовідносин; робота над удосконаленням ЦК України, у тому числі щодо інституту юридичної особи загалом та її різновидів, зокрема [5].

З наведеного вище випливає, що період становлення правового регулювання непідприємницьких товариств розпочався ще у 1991 році, однак нормативна база удосконалюється увесь цей час, а особливо сьогодні у світлі здійснення напрацювань спрямованих на рекодифікацію ЦК України.

Продовжуючи характеристику сучасного стану правового регулювання непідприємницьких товариств, зупинимось на процесі рекодифікації цивільного законодавства України. Справді, процес рекодифікації ЦК України – складний процес, обумовлений значним обсягом прогресивних напрацювань, які мають бути втілені у цивільному законодавстві. Можна сміливо заявити про те, що зміни тією чи іншою мірою торкнуться усіх положень чинного ЦК України.

Одним із надважливих векторів виступає той, що пов'язаний із реформуванням інституту юридичної особи. Як слушно вказується у цивілістичній літературі, «становлення українського зако-

нодавства, що регулювало юридичні особи, було суперечливим і таким залишається понині. Співність правового регулювання юридичних осіб і їх діяльності свідчать про необхідність кардинального перегляду всього законодавчого масиву, що регулює юридичні особи» [6, с. 91].

Оскільки непідприємницькі товариства виступають різноманітним юридичним суб'єктом, удосконалення цієї сфери неможливе поза межами удосконалення базових норм про юридичні особи. Серед фундаментальних кроків у реформуванні вважаємо за необхідне виділити наступні: удосконалення правового становища юридичних осіб публічного права; необхідність реформування законодавства про установи; необхідність удосконалення класифікаційних критеріїв поділу товариств на підприємницькі та непідприємницькі; визначення критеріїв розмежування корпоративних та членських правовідносин; удосконалення норм ЦК України в частині визначення корпоративних прав; регламентація правового становища об'єднань юридичних осіб; визначення ступеня деталізації регулювання юридичних осіб на рівні ЦК України; закріплення закритого (вичерпного) переліку організаційно-правових форм юридичних осіб [7, с. 47].

Юридична конструкція поняття «непідприємницьке товариство» як комплексного терміну на сьогодні, на жаль, не є завершеною. Дуже часто у цивілістичній літературі можемо зустріти тези з приводу умовності поділу товариств на підприємницькі та непідприємницькі, оскільки непідприємницькі товариства також в окремих випадках за додержанням відповідних умов мають право на здійснення підприємницької діяльності, через що стирається межа між підприємницькими та непідприємницькими організаціями. Вважаємо, що така «умовність» викликана передусім неякісним законодавчим підходом до розуміння суті непідприємницького товариства.

Крім того, відсутність чітких критеріїв поділу між підприємницьким та непідприємницьким товариством спричинила комерціалізацію за останні роки непідприємницьких структур і за благородними цілями, користуючись відповідними податковими пільгами, останні успішно займаються підприємницькою ді-

альністю. Відсутність на рівні ЦК України чіткого, зрозумілого визначення непідприємницького товариства дозволяє також непослідовно розвиватись спеціальному законодавству в цій сфері відносин. Це призводить до того, що на практиці виникають проблемні питання віднесення того чи іншого товариства до різновиду непідприємницьких. Показовим у цьому аспекті є рішення Конституційного Суду України від 28 листопада 2013 р. № 12-рп/2013 [8], із змісту якого випливає, що асоціація «Дім авторів музики в Україні» вважала, що має право на звільнення від сплати судового збору, оскільки вона є громадською організацією. Проте Конституційний Суд України на основі проведеного аналізу дійшов висновку, що вищенаведений суб'єкт не є громадською організацією і відповідно пільг, що характерні для останніх, не має.

Наведена ситуація, на наше глибоке переконання, лежить як в площині неякісного урегулювання статусу непідприємницьких структур на рівні спеціального законодавства та відсутності закріпленої на рівні ЦК України універсальної правової моделі непідприємницької юридичної особи, так і довільного підведення під категорію непідприємницьке товариство і тих структур, що не мають усіх ознак останнього.

Традиційно у цивільно-правовій літературі вказується на те, що непідприємницькі товариства діють без мети одержання прибутку, на відміну від підприємницьких, які таку мету переслідують. Проте такий критерій є доволі умовним, розмитим та з використанням виключно його не вдасться якісно окреслити суть досліджуваного поняття.

Цивілісти – фахівці у сфері інституту юридичних осіб, стикаючись із проблематикою кваліфікації різних типів юридичних осіб, уже наголошували на тому, що опиратись на один правовий критерій при виведенні понять не варто. Так, для прикладу, у пошуку правової моделі підприємницької юридичної особи, А. В. Зеліско абсолютно обґрунтовано вказує на те, що її (модель) доволі складно вивести тільки через наявність однієї кваліфікуючої ознаки – мети одержання прибутку, зауважуючи на потребі пошуку інших кваліфікуючих критеріїв [9, с. 20]. Використання у законодавстві єдиного критерію – комерційності діяльності юри-

дичних осіб, продовжує науковець, не вирішить неоднозначної ситуації з проблемами кваліфікації окремих організаційно-правових форм юридичних осіб у плані специфіки їх оподаткування як непідприємницьких. Адже зберігатиметься ситуація, за якої юридичну особу не можна буде ідентифікувати як таку, що має звільнятися від оподаткування в результаті того, що вона буде мати на меті отримання прибутку для розподілу його між учасниками і в цьому сенсі не відрізнятиметься від класичних підприємницьких структур [10, с. 123].

Аналогічну позицію обіймає В. М. Зубар, пропонуючи застосовувати так званий «плюралістичний» критерій. Сутність плюралістичного критерію, вважає автор, полягає в тому, що не існує єдиного критерію для поділу юридичних осіб на юридичних осіб публічного та приватного права. Специфіка юридичних осіб публічного права полягає у тому, що їм притаманна ціла низка особливостей, що виділяються за різними критеріями [11, с. 272].

Така ж проблема та необхідність застосування плюралістичного критерію лежить і в частині пошуку конститутивних ознак непідприємницького товариства, у зв'язку із неможливістю тільки через критерій відсутності мети одержання прибутку окреслити його сутність.

Окреслений дослідницький підхід повною мірою сприймається цивілістами, сферою наукового інтересу яких виступають саме непідприємницькі юридичні особи. Так, В. Ф. Піддубна, виділяючи системноутворюючий критерій при ідентифікації непідприємницьких товариств, наводить ряд додаткових критеріїв зокрема: по-перше, на відміну від підприємницьких, непідприємницькі товариства не є професійними учасниками майнових відносин; по-друге, головною метою діяльності непідприємницького товариства не може слугувати отримання прибутку; по-третє, за загальним правилом засновники непідприємницького товариства не вправі розподіляти між собою прибуток отриманий від діяльності [12, с. 104].

З урахуванням наведених ознак непідприємницького товариства та загальноцивілістичних особливостей юридичних осіб в цілому, окреслимо власний підхід до досліджуваної проблеми.

Передусім, аналізуючи конструкцію непідприємницького товариства, слід зазначити, що загалом йому притаманні усі ознаки юридичної особи, що наведені в ЦК України. Так, в рамках ст. 80 Кодексу визначено, що юридичною особою є організація, створена і зареєстрована у встановленому порядку, яка наділяється цивільною правоздатністю і дієздатністю, може бути позивачем та відповідачем у суді. З аналізу даної норми випливає, що юридична особа характеризується такими ознаками:

1) це організація – соціальне утворення, яке організаційно та структурно оформлене; 2) ця організація повинна бути створена і зареєстрована у встановленому законом порядку; 3) вона наділена цивільною правоздатністю та дієздатністю; 4) вона може бути позивачем та відповідачем у суді.

Крім того, вважаємо, що ознаки непідприємницького товариства можна моделювати в кількох аспектах. *Перший аспект* – це системоутворюючі ознаки, через які простежується сутність останнього серед юридичних осіб. Серед таких ознак виділяємо дві:

1) приналежність непідприємницьких товариств тільки до юридичних осіб приватного права, а це вказує на те, що поняття непідприємницьке товариство вужче за термін «непідприємницька юридична особа», який включає в себе також юридичні особи публічного права;

2) важливою цивільно-правовою ознакою непідприємницьких товариств системоутворюючого значення виступає їх устрій – вони можуть бути побудовані виключно на основі корпоративного устрою (у них присутні відносини членства між членом такого товариства та самим товариством, що кардинально відрізняє їх від непідприємницьких юридичних осіб унітарного устрою (наприклад, установ).

Вказані ознаки непідприємницького товариства обумовлюють їх місце в системі юридичних осіб загалом – за порядком створення останнє належить до юридичних осіб приватного права, а за специфікою устрою – до корпоративних юридичних осіб [4, с. 68-69].

Другий аспект характеризують ознаки, за допомогою яких непідприємницьке товариство ідентифікується як родове понят-

тя, відмінне від категорії підприємницьке. У цьому контексті варто навести наступний перелік ознак непідприємницького товариства, а саме:

- критерій особливої мети діяльності непідприємницьких структур у соціальній, політичній, культурній та іншій сферах суспільного буття, який закладали в основу сутності досліджуваних учасників відносин приватноправової сфери;

- критерій здійснення непідприємницьким товариством діяльності, що приносить прибуток, проте не розподілення його між членами товариства, а спрямування на досягнення задекларованої мети товариства, що також є однією із його конститутивних ознак родового значення. Справді, як наголошують фахівці, «в основі розмежування досліджуваних товариств знаходиться критерій спрямованості прибутку. Формулювання спрямованості прибутку непідприємницьких товариств через заперечення його розподілу не відображає об'єктивно призначення такого прибутку і його специфіку в сфері непідприємницьких товариств в силу можливості обмеженого розподілу отриманого прибутку між учасниками окремих організаційно-правових форм непідприємницьких товариств (наприклад, кооперативні виплати в непідприємницьких товариствах). Тому спрямованість прибутку на здійснення мети, визначеної при державній реєстрації непідприємницьких товариств, відображає особливості їх статусу і, водночас, дозволяє об'єктивно відобразити їх відмежування від підприємницьких товариств» [5];

- критерій членства у таких товариствах, яке за загальним правилом, не породжує майнового зв'язку між товариством та його членами;

- критерій майнової участі особи у товаристві, яка характерна як для підприємницького, так і непідприємницького товариства, проте, якщо в першому випадку це сплата вкладу до майна при вступі до товариства та майнові права щодо отримання частини прибутку і ліквідаційної квоти, то в другому випадку така майнова участь проявляється у конструкції членських внесків;

- особливості джерел функціонування непідприємницьких товариств - вони функціонують за рахунок членських внесків,

пожертв та інших джерел фінансування, у той час як статутний капітал підприємницьких товариств формується із вкладів чи пайових внесків його членів, а також із доходів, отриманих під час здійснення підприємницької діяльності.

Вказані ознаки дозволяють окреслити сутність непідприємницького товариства у вузькому розумінні як юридичної особи, що створюється із специфічною метою у різних сферах суспільного життя, має право на здійснення діяльності з метою одержання прибутку, проте не розподіляє його між членами такої юридичної особи та в межах якої за загальним правилом не виникає майнового зв'язку між членами такої юридичної особи та самою юридичною особою.

Вузьке розуміння сутності непідприємницького товариства дозволяє провести співвідношення та зрозуміти різницю між підприємницьким товариством як таким, що діє з метою одержання прибутку та його розподілом між учасниками та в межах якого виникає майновий зв'язок між таким товариством та його учасниками та непідприємницьким, котре такими рисами не володіє. Проведення відповідних паралелей за наведеними критеріями буде мати прикладне значення, коли існує практична необхідність відмежувати підприємницькі товариства від непідприємницьких в умовах недосконалості багатьох аспектів спеціального законодавства у цій сфері.

Третім аспектом розкриття сутності непідприємницьких товариств виступають так звані «статусні» ознаки, через які деталізуються елементи його цивільно-правового статусу. Серед таких вважаємо за доцільне виділити:

1. Специфіка цивільної правосуб'єктності. Питання щодо цивільної правосуб'єктності юридичних осіб досліджується у цивілістиці [13], а у прив'язці до непідприємницьких товариств вважаємо вона характеризується такими рисами:

- це спеціальна правоздатність, яка полягає у можливості мати ті цивільні права та обов'язки, які випливають із специфічної мети діяльності та правової природи таких товариств;

- способами реалізації цивільної правосуб'єктності непідприємницьких товариств осіб є такі: 1) через органи юридичної

особи, про що йдеться в ч. 1 ст. 92 ЦК України; 2) через представників (ч. 3 ст. 237 ЦК України). При цьому реалізація цивільної правосуб'єктності юридичної особи через її органи не є представництвом, а є діями самої юридичної особи як самостійного суб'єкта цивільних відносин;

- видами форм реалізації цивільної правосуб'єктності не підприємницьких товариств виступають договір, закон, рішення суду, адміністративні акти, локальні акти. Перелік видів форм реалізації цивільної правосуб'єктності юридичних осіб носить дискретний характер.

2. Порядок створення та припинення непідприємницьких товариств.

3. Специфіка членства у непідприємницькому товаристві.

4. Специфіка цивільно-правової відповідальності за власними зобов'язаннями непідприємницького товариства, яка проявляється в тому, що члени цього товариства не несуть субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями останнього. Тут слід деталізувати, що загалом для непідприємницьких товариств характерним є підхід, відображений у ст. 96 ЦК України щодо відповідальності юридичних осіб. Сутність законодавчого підходу, що закладений у вищенаведеній статті, полягає у тому, що юридичні особи виступають самостійними учасниками відносин цивільно-правової відповідальності [14]. Для окремих непідприємницьких юридичних осіб приватного права характерний принцип субсидіарної відповідальності учасників такої юридичної особи. У цілому концепція додаткової відповідальності учасників юридичної особи розроблена, власне, на підприємницьку юридичну особу, проте сьогодні її конструкція застосовується і щодо непідприємницьких товариств, зокрема такого їх виду як споживчі товариства і передбачає відповідальність пайовиків за зобов'язаннями товариства. Водночас правова природа громадських об'єднань та механізм взаємовідносин між членами останнього не передбачають застосування додаткової відповідальності за зобов'язаннями цього суб'єкта цивільного права.

Підсумовуючи, вважаємо, що у вказаних вище ознаках відображаються елементи цивільно-правового статусу непідпри-

сницьких товариств, які абсолютною мірою підходять під усі непідприємницькі структури зі статусом юридичної особи та повинні, на нашу думку, знайти своє вираження у спеціальних законодавчих актах, якими врегульовується правове становище непідприємницьких товариств.

1. В Україні збільшується кількість громадських організацій попри війну – аналітики. Укрінформ. 30.10.2024 р. URL:<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3921815-v-ukraini-zbilsuetsa-kilkist-gromadskih-organizacij-popri-vijnu>
2. Спасибо-Фатєєва І. В. Щодо реформування регулювання юридичних осіб. Учасники цивільних відносин: новації рекодифікації цивільного (приватного) права України: матеріали XIX наук.-практ. конф., присвяч. 99-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 12 берез. 2021 р.). Харків : Право, 2021. С. 48.
3. Кочин В. В. Цивільні відносини у непідприємницьких товариствах та установах: теоретико-правові засади адаптації законодавства України до *acquis* ЄС: дис. ... д-ра юридичних наук.: 12.00.03./ Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. Київ. 2021. С. 239.
4. Непідприємницькі товариства в Україні: правове регулювання в умовах євроінтеграції / Зозуляк О. І., Парута Ю. І., Саветчук В. М. та ін.; за наук. ред. проф. О. І. Зозуляк. Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2024. 235 с.
5. Кузик В. В. Правове регулювання членських відносин у непідприємницьких товариствах: дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, 2023. 215 с.
6. Спасибо-Фатєєва І. В. Шлях становлення деяких юридичних осіб в Україні: питання правового статусу та наслідки суперечливого регулювання. Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 99-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (м. Вінниця, 24 трав. 2024 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Нац. акад. правових наук України; Харків. обл. осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України. Вінниця: ХНУВС, 2024. С. 91.

7. Зозуляк Ольга Тенденції розвитку законодавства та доктрини приватного права про підприємницькі юридичні особи. Цивілістична платформа. 2024. № 2. С. 45-57
8. Лист Вищого господарського суду України від 09.12. 2013 р. № 01-06/1772/2013 «Про рішення Конституційного Суду України від 28 листопада 2013 р. № 12-пн/2013». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1772600-13>
9. Зеліско А. В. Підприємницькі юридичні особи приватного права: термінологічний аналіз. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 4. С. 19-24.
10. Зеліско А. В. Проблеми систематизації статусу підприємницьких юридичних осіб приватного права. Актуальні проблеми приватного права : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч.. 92-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл-кор. АН УРСР В. П. Маслова, 28 лютого 2014 р. Х., 2014. С. 123.
11. Зубар В. М. Критерії поділу юридичних осіб на юридичних осіб публічного та приватного права. Правове життя сучасної України: матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу / відп. за вип. В. М. Дрьомін; НУ ОЮА, Південний регіональний центр НАПрН України. Одеса: Фенікс, 2014. Т. 1. С. 272.
12. Піддубна В. Ф. Поняття та ознаки непідприємницьких юридичних осіб. Сучасні проблеми цивілістики: матеріали «круглого столу», присвяч. пам'яті проф. Чингізхана Нұфатовича Азімова, 20 груд. 2013 р. Харків, 2014. С. 100–106.
13. Зозуляк О. І. Непідприємницькі юридичні особи як суб'єкти цивільного права : теоретичний та практичний аспекти. Тернопіль : Підручники і посібники. 2017. 456 с.; Зозуляк О. І. Реалізація цивільної правосуб'єктності юридичних осіб у договірній формі: монографія. Івано-Франківськ, Нова Зоря. 2012. 216 с.
14. Цивільний кодекс України: Закон № 435-IV від 16.01.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n435>

Зозуляк О.І., Парута Ю.І. Поняття та кваліфікуючі ознаки непідприємницьких товариств у цивілістичній літературі та законодавстві України.

У науковій статті розглядаються підходи до визначення поняття «непідприємницьке товариство» та досліджуються його ознаки. Авторки статті наголошують на тому, що на сьогодні юридична конструкція поняття «непідприємницьке товариство» не є досконалою. Така ситуація пов'язана із «умовним» поділом товариств на підприємницькі та непідприємницькі тільки через призму отримання/неотримання прибутку. Наголошується, що відсутність на рівні ЦК України чіткого, зрозумілого визначення поняття непідприємницького товариства доз-

воляє також непослідовно розвиватись спеціальному законодавству в цій сфері. Такий стан речей призводить до того, що на практиці виникають проблемні питання віднесення того чи іншого товариства до різновиду невідприємницьких.

Автори статті наводять перелік ознак, які є притаманні невідприємницькому товариству та за допомогою яких можна відмежувати їх від інших юридичних осіб, аналізують загальноцивільні ознаки невідприємницького товариства, якими володіє будь-яка юридична особа приватного права. Спеціальні ознаки невідприємницького товариства автори пропонують розуміти у кількох аспектах, а саме через їх поділ на: системоутворюючі ознаки, ознаки, за допомогою яких невідприємницьке товариство ідентифікується як родове поняття, відмінне від категорії підприємницьке та, так звані, «статусні» ознаки, через які деталізуються елементи його цивільно-правового статусу.

Ключові слова: цивільне (приватне) право; юридична особа; корпорація; товариство; підприємницьке товариство; невідприємницьке товариство; громадське об'єднання; споживче товариство; корпоративні права; членські права; цивільна правосуб'єктність.

Zozulyak O.I., Paruta Yu.I. The concept and qualifying features of non-entrepreneurial associations in civil literature and legislation of Ukraine.

In the current conditions, there is a need for increased attention from the legislator to the regulation of various aspects of the activities of non-profit associations. Overall, the analysis of the doctrine on non-profit associations allows us to assert that this field of scientific knowledge is fairly well-developed. However, due to the recodification, there is a need for additional scientific research in this area.

The scientific article examines approaches to defining the concept of «non-entrepreneurial association» and explores its features. The authors of the article emphasize that the legal construct of the term «non-entrepreneurial association» is not perfect today. This situation is related to the «conditional» division of associations into entrepreneurial and non-entrepreneurial only through the prism of receiving and not receiving profit. It is emphasized that the absence of a clear, understandable definition of a non-entrepreneurial association at the level of the Civil Code of Ukraine also allows an inconsistent development of special legislation in this area. This situation leads to practical problematic questions regarding the classification of one association or another as a type of non-entrepreneurial.

The authors of the article provide a list of characteristics inherent to non-entrepreneurial association, through which they can be distinguished from other legal entities. At the same time, the authors also analyze the general civil law characteristics of non-entrepreneurial association, which any private law entity possesses. The authors suggest understanding the special characteristics of non-entrepreneurial association from several aspects, namely by dividing them into systemic characteristics, characteristics through which a non-entrepreneurial association is identified as a generic concept, distinct from the category of commercial partnerships, and so-called «status characteristics,» which detail the elements of its civil legal status.

The specified features reflect elements of the civil-law status of non-commercial associations, which are fully applicable to all non-commercial structures with the status of a legal entity. In our opinion, these features should be expressed in special legislative acts that regulate the legal status of non-commercial associations.

Keywords: civil (private) law; legal entity; corporation; society; entrepreneurial association; non-entrepreneurial association; public association; consumer association; corporate rights; membership rights; civil legal capacity.